

IKUSMIRAN 15

Hego Euskal Herriko
fiskalitatearen azterketa

2023ko abendua

15

iparhegoa

IKASKETA
SINDIKALETARAKO
FUNDAZIOA

Ikusmiran 15 | 2023ko apirila

Hego Euskal Herriko fiskalitatearen azterketa

Aurkibidea

SARRERA.....	5
ONDORIO NAGUSIAK.....	6
2. ABIAPUNTUA.....	8
2. SOZIETATEEN GAINERAKO ZERGA (SZ).....	12
3. PERTSONA FISIKOEN ERRENTAREN GAINEKO ZERGA (PFEZ).....	16
• 3.1. ARAUAREN GARAPENA.....	17
3.1.1 Laneko etekinak direla-eta atxikipenak eta konturako sarrerak.....	17
3.1.2 Aurrezkiaren likidazio-oinarri berezia.....	17
3.1.3 Ohiko Etxebizitza kenkariak.....	17
3.1.4 BGAE-etan egindako ekarpenengatik murrizpenak.....	18
• 3.2. DIRU BILKETA.....	18
4. BALIO ERANTSIAREN ZERGA.....	20
5. BESTE ZERGA BATZUK.....	21
• 5.1 FINANTZA-TRANSAKZIO GAINEKO ZERGA.....	21
• 5.2 ZENBAIT ZERBITZU DIGITALEN GAINEKO ZERGA.....	21
• 5.3 ABERASTASUN HANDIEN ELKARTASUNAREN ALDI BATERAKO ZERGA.....	21

SARRERA

Azken hamarkadetan Hego Euskal Herriko aldundiek garatu duten zerga politikaz LABek egindako azterketa jasotzen du txosten honek. Ondorio nagusi modura, hauxe esango genuke: Europar Batasuneko bataz besteko presio fiskaletik 7 puntuko aldera kokatzen dira egun Hego Euskal Herriko lurraldeak. Parekatuko bagina, Euskal Autonomi Erkidegoan (EAE) ia 6.700 miloi euro eta Nafarroako Foru Erkidegoan (NFE) ia 2.300 milioi euro gehiago bilduko lituzkete. Aldundiei eta kupoaren zatia kenduta, Eusko Jaurlaritzan 4.260 miloi gehiago izango genituzke zerbitzu publikoak indartu eta garatzeko, eta Nafarroako Gobernuan 1.969 milioi.

2007tik hona kapital errentek ekarpen txikiagoa egiten dute Sozietateen Gaineko Zergaren bidez eskaini zaizkien kenkari, murrizpenei eta kargen jaitsierari esker. Hori gutxi balitz, PFEZn kapital errenten ekarpena mantendu den bitartean (415 Miloi euro) , lan errenten ekarpena 5.000 Miloitik 7.591 Miloi eurotara igaro da. Enpresen mozkinak handitu dira eta lan mundua prekarizatu, baina langileon ekarpena da ogasunetako zatirik handiena.

Bi dira zerga politikari dagokionez LABek salatzen dituen gabeziak. Alde batetik, Euskal Herriak dituen eskumenak mugatuak dira (ez dugu kotizazio sozialak edota BEZ bezalako zergak arautzeko eskumenik) eta estatuaren tutelapean daude neurri handi batean, "armonizazioaren" izenean. Beste alde batetik, eskumen horiek enpresariei eta errenta altuei mesede egiteko erabili dira batez ere. Gipuzkoan EH Bilduk egindako aldaketa mugatuak atzera bota zituen EAJK eta Nafarroa Garaian azken bi legegintzaldietan egondako aldaketak ez nahikoak izan dira. Aipatutako salbuespen mugatu horiek salbuespen, eskuinak defendatzen duten zerga politika izan da eta bada nagusi.

"ARLO PUBLIKOA INDARTZEKO, ZERGA ERREFORMA PREMIAZKOA DA"

Beste lurralde batzuekin alderatuta Hego Euskal Herrian aberastasun handia sortzen bada ere, aberastasun horren portzentaia txikiagia bideratzen da zerbitzu eta politika publikoetara. Ondorioz, zerbitzu eta politika publikoak ahultzen ari dira, erronka estrategikoei aurre egiteko inoiz baino premiazkoagoak ditugunean. Datorren hamarkadan osasun sistema publikoa indartu, zaintza sistema publiko komunitarioa sortu, eskola publikoaren plan estrategikoa garatu edota bidezko trantsizio ekologikoa sustatzeko baliabideak behar ditugu. Zerga politika berri bat justiziazkoa ez ezik, premiazkoa ere bada.

Azken garaian mobilizazio sindikal eta sozial ugari egiten ari dira: osasun sistema publikoan dauden gabeziak salatzen ari dira hala langileak nola erabiltzaileak, zerbitzu publikoetako langileak grebetan daude, mugimendu feminista zaintza sistema publiko komunitarioa eratzea aldarrikatzen ari da, eskola publikoa garatzeko plan estrategikoa diruz hornitu beharra dago, pentsiodunek 1080 euroko gutxieneko pentsioa bermatzea eskatzen dute, gure energia azpiegiturak eta industria birmoldatu beharra dago... Alegia; langile jendea babestu eta gure interesak lehenetsi beharra dago politika publiko ausart eta eraldatzaileen bidez. Euskal Herrian badago gaitasun ekonomikoa eta humanoa erronka horiei heltzeko, baina EAJren kudeaketa okerrak administrazio publikoen ekimen gaitasuna mugatu du eta patronalaren interesei mesede egiteko darabil. Premiazkoa da zerga erreforma sakon bat egitea, Hego Euskal Herria Europako lurralde aurreratuenekin parekatuz eta beharrezkoak zaizkigun sakoneko eraldaketak gauzatu.

ONDORIO NAGUSIAK

Hego Euskal Herrian indarrean dagoen zerga sistemak argi erakusten digu zer-nolako zerga politika garatu den eta noren intereserako. HEHn zenbait zergen eskumena hartu zenetik, sistema tributarioaren karga desoreka handiarekin garatu da, bereziki, PFEZ eta BEZaren bitartez lana eta kontsumoaren gaineko zergei dagokionez. Era berean, tratu ezberdina izan dute aberastasun handiek, ondasuna eta enpresa irabaziek.

PFEZari dagokionez bi aipamen:

1. EBrekin alderatuta, HEH-ko zerga bidezko diru-bilketak BPGrekiko duen pisua txikiagoa da.
2. Zerga egitura errenta handien mesederako garatu da:
 - Indarrean dagoen karga tasa marjinala, errenta bakoitzaren jatorriari ematen zaion tratu ezberdina garapen ezberdina izan du.
 - Lan eta kapital errentei ez zaie tratu bera ematen eta, ondorioz, herritarren arteko ezberdinkeriak areagotzen ditu.
 - Kenkari zein murriztapenak ez dira modu progresiboan aplikatzen, ezberdintasuna handitzen duen gastua suposatuz.

BEZari dagokionez, HEHn zerga honek pisu nabarmena izan arren, euskal lurraldeek ez dute honen gaineko eskumenik. Gauzak horrela:

1. BEZren bitartez HEHan sortzen den presio fiskala eta EB-ko beste herrialdeetan sortzen dena oso antzekoa da (beste zergekin gertatzen ez den bezala). Egoera ekonomiko zailetan, diru sarrerak nahikoak ez direnetan, Europar Batasunak Finantza-egonkortasunerako ituna betetzeko zerga honen igoera eskatzen du.
2. Azken urteetako joera BEZaren karga tasa etengabe handitzea izan da. 1998tik hona BEZ-aren tasa orokorra %16tik %21era igo da, eta tasa murriztua %7tik %10era.

Sozietateen gaineko Zergak (SZ) izaniko garapena, oso bestelakoa izan da:

1. EBko herrialdeekiko aldea handia da, eta azken urteetan aldea handituz doa.
2. Presio fiskala handitu eta beraz diru-bilketa handitzea aukera egingarria da, baina HEHko lau lurraldeetan kontrako norabidean garatu da.
 - SZren karga tasa ia guztiak behera egin dute. Egun EAeko tasa orokorra %24a da, Hidrokarburoak ikertu eta ustiatzeko karga tasa edo Mutuentzat eta Seguru etxeentzat... denak murriztu dira.
 - Tasa efektibo minimoa garatu den arren, oraindik asko dago garatzeko Hego EHn.
 - Zerga konplexua da, murriztapen eta kenkari askorekin ezaugarrituz. Honek, gastu handitzeaz gain, diru bilketa zailtzen du. 2008an egindako arau aldaketen ondoren, oraindik oso urrun gaude 2007 urtean zerga honen bitartez lortutako diru-bilketa lortzeko, noiz eta enpresa askok etekin historikoak izan dituztenean.
 - Zerga gutxiago ordainduz Foru-araudiaren mende dauden enpresek hurbileko lehiakideekiko abantaila gisa saltzen dena, enpresetan inbertitzeko ahalmena baino, praktikan mozkinak zuzenean enpresarien poltsikoentzako modua bilakatu da.

Gauzak horrela, onartezina da bata bestearen atzetik kateatzen ari garen krisi ekonomiko ezberdinen aurrean herritarroi gerrikoa estutze behin eta berriro eskatzea, enpresen mozkinentzako ordaindu beharreko karga-tasa etengabe gutxitu den bitartean (1996tik hona, karga-tasa orokorra %26,15 murriztu da EAEn eta %20 Nafarroan).

Pandemiaren ondorengo ustezko suspertze ekonomikoaren testuinguruan, EBk malgutasuna izan zuen estatuen gastu eta zor publikoarekin, betebeharrak lausotuz. Bada, malgutasun irizpideak amaiera izan du eta Eurotaldea hasia da zorra murriztea betebeharren artean kokatzen, KPIa kontrolatzeko indarrean dauden neurriak zorra gutxitzera bideratu beharko direla iragarritz.

Ezin da onartu neurri fiskalak hartzeko orduan aurrekoetan gertatu den moduan, BEZaren tasa orokorra igotzea edota PFEZren bitartez zergapetzen diren lan errenten karga-tasa marjinal guztiak igotzea.

Badago, ordea, diru-bilketa handitzeko margena, progresibitatea eta berdintasun printzipioak ardatz izango dituen zerga sistema indartuz eta horren arabera politikak publikoak sustatuz. Ziur aski, borondate politikoa da falta dena, egungo zerga politikak kapitala gutxi batzuen esku metatzen jarraitu nahi dutenen interesak sostengatzen dituelako.

Beste aldetik, presio fiskala txikia izateak posible da iruzur handia izatearen adierazle edo ogasunak zailtasunak dituela herritarrak zergak ordainarazteko, beraz gobernatzen dutenak ohikoa dute ihes fiskalerako zailtasunak dituzten zergetatik dirua-biltzea, lan-errentak eta kontsumoa, eta amnistia fiskalen bitartez aberastasun handikoei erakartzea izun potoloak eta ondorio larriekin zigortu beharrean, diru kopuru handiaz ari gara funts publikoetan ezin dena gastatu herritar guztion kalterako.

Bukatzeko, HEHk gizarte segurantzaren eskumen gabeziak diru-sarrerak bermatzeko eta aurrekontu publikoaz erabakiak hartzek aukera ukatzen digu eta ondorioz gure Herriak beharrezkoa duen behar duen kalitatezko Babes Sozialerako Sistema eraikitzeko aukera mugatua digu.

2. ABIAPUNTUA

Esku artean duzuen lan honetan, gure herriak politika fiskalaren arloan dituen eskumenen ondorioz Hego Euskal Herrian garatu den zerga sistema azaltzeko saiakera da. 1996 urte arte HEH-ak zerga arauen erabakietan eragiteko ahalmen handirik ez zuen, eskumenak transferitu gabe zeudelako. Egun, lau herrialdeek zenbait tributuren eskumena eskuratu duten arren, eskumen mugatuak dira eta presio fiskalak biltzen duen kopuru osoaren gaineko erabakirik ezin du hartu (besteak beste Gizarte Segurantza kotizazioak kanpo daudelako).

Jarriaian, EAE-ko Ekonomia eta Ogasun Sailak 2020.urteko aurrekontuen sarreran, zerga eskuduntzen inguruan egiten duen definizioa jaso dugu, EAE-koa izan arren, ongi islatzen duelako HEHko lau lurraldeetako errealitatea.

“Lurralde historikoetako erakunde eskudunek tributuoak arautzeko ahalmena dute, eta ahalmen hori erabiltzen dute tributu-sistema propioa sortzeko, tributu itundu bakoitzerako foru-arauak emanez.

Foru-aldundiak autonomia osoa dute tributuoak kudeatzeko, eta ahalmen hori ez da eskuordetua, berezkoa baitute. Horrenbestez, bere gain hartu beharko ditu egindako tributu-kudeaketaren ondorioak, bai positiboak, bai negatiboak.

Honako eskumen hauek Estatuarenak bakarrik dira: Zerga Berezien eta Balio Erantsiaren gaineko Zergaren barruan, inportazio-eskubideak eta inportazio-kargak arautzea, kudeatzea, ikuskatzea, berrikustea eta biltzea (5. artikulua)”¹

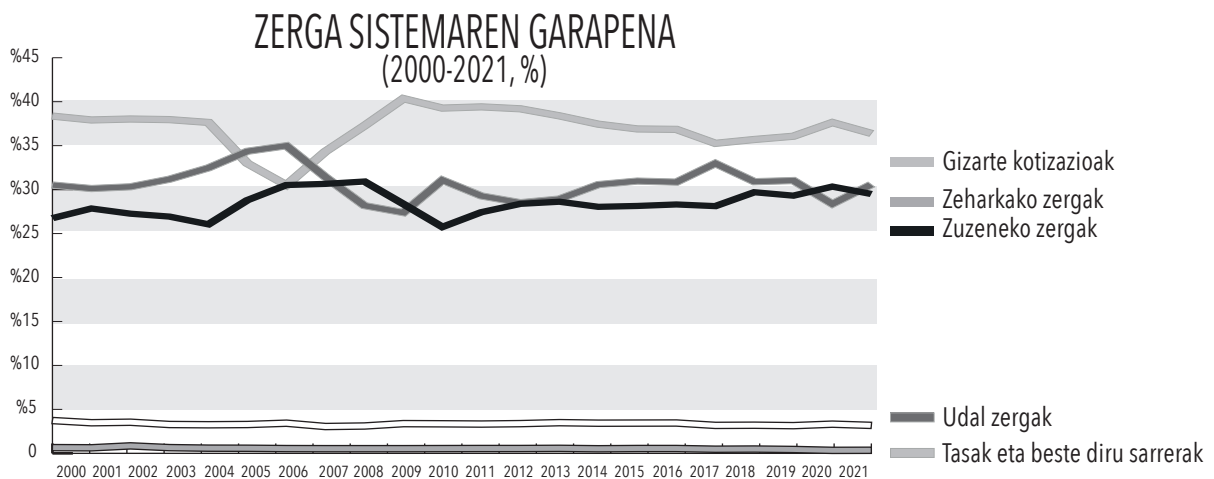
Era berean, Gizarte Segurantzako kotizazioak ere Estatuarenak dira, oraindik eskumena transferitu gabe dagoelako.

“Lurralde historikoetako tributu-sistemak Itunean bertan zerrendatzen diren printzipio nagusiak bete beharko ditu (2. artikulua): Konstituzioan zehaztutako elkartasun printzipioa, Estatu Espainoleko zergen egitura orokorra kontuan izatea, koordinazioa, tributu-sistemen harmonizazioa eta elkarrekiko lankidetzaren sustatzea, Estatu espainiarrak izenpetuta eta berretsita dituen edo gerora izenpetzen eta berresten dituen nazioarteko tratatu edo hitzarmenen menpe egotea.”²

EAE-n, Ekonomia-Itunaren Batzorde Mistoak adosten du zergen kontzertazioa. Batzorde honetan foru-aldundietako ordezkari banak, Eusko Jaurlaritzako hiru ordezkariak eta Estatuako administrazioetik aurreko guztiak bezain beste ordezkariak parte hartzen dute. Erabakiak hartu ahal izateko, batzordekide guztien adostasuna behar da.

Nafarroa Garaian, aldiz, Hitzarmen Ekonomikoaren Batzorde Koordinatzailea dago. Batzorde honetan Nafarroako Gobernuak hiru ordezkariak parte hartzen dute eta espainiar gobernuak beste hiruk. Hemen ere erabakiak aho betez hartu behar dira; beraz, adostasunik ezean blokeoa eman daiteke, estatu interesak gailenduz, aldaketari ateak itxiz.

Hurrengo grafikoan duzue 2000 urtetik hona zerga, gizarte segurantzako kotizazio eta tasen bitartez lortutako diru-sarrerak, ehunekotan. Nabarmentzekoa Gizarte kotizazioak duten garrantzia, eta gai honetan eskuduntza ez dugula.

Iturria: Geuk egina Eurostat, Eustat, Nastat eta Espainiako Estatuak Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiaren datuekin (EEGSDN)

1 Eusko Jaurlaritzaren Ekonomia eta Ogasun Saila, 2020
 2 Eusko Jaurlaritzaren Ekonomia eta Ogasun Saila, 2020

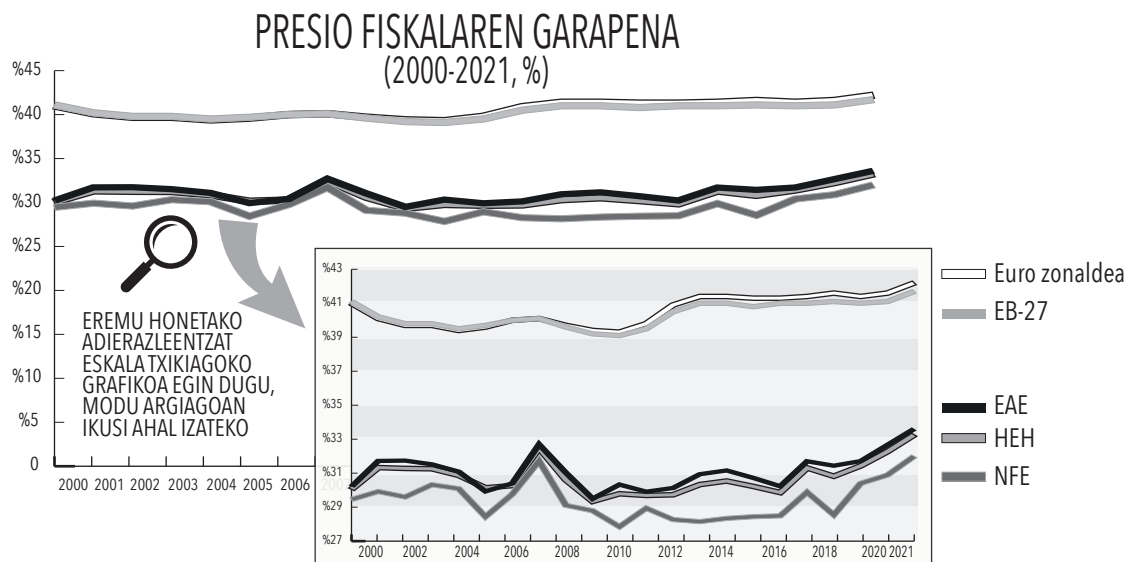
Estatu batek diru-sarrera ezberdinen bidez finantzatzen ditu bere gastuak, diru-sarrera garrantzitsuena zerga sistema izanik. Eusko Jaurlaritzaren kasuan, Foru Aldundiek zergen eskumena izateagatik eratorritzen den diru-bilketa da, Eusko Jaurlaritzak duen diru-sarrera kopuru inportanteena. Nafarroako Gobernuaren kasuan, zergen bitartez lortutako diru-sarrerak ere inportantzia handia dauka gastuak finantzatzeko.

Estatu baten zerga sistema politika publiko bidez garatzen da. Hori dela eta, politika publikoan zehazturiko helburuen arabera egituratzen da zerga sistema, diru-bilketa orduan zerga mota bakoitzari pisu edo garrantzia zehatza emanez. Aurrekontuen bitartez diru-sarrerak nola eskuratu eta gastuak nora bideratuko diren zehazten da. Esan dezakegu, gastuaren bitartez berdintasun printzipio eta aberastasunaren birbanaketan gehiago eragin daitekeela, diru-bilketaren ezaugarritzak edota ereduak ere norabide honetan eragin dezakeela ahaztu gabe.

Programa Sozioekonomikoan zehaztu bezala, politika fiskalaren bidez, Euskal Herrian sortzen den aberastasuna herritarren mesedetan jartzeko, aberastasunaren birbanaketa justua bermatu beharko litzateke eta zerbitzu publikoen bidez (osasungintza, hezkuntza, etxebizitza, garraioa, pentsioak...) oinarritzko eskubideak herritar guztioi bermatzea. Zentzu horretan, zerga sistema garatzerako orduan, honako ezaugarriak jaso beharko litzuzke politika fiskalak ezinbestean LAB sindikatuarentzat: unibertsala izatea, berdintasuna bermatzea, eta progresioa zein gaitasunaren arabera izatea. Hortaz, herritarrei babesik hobereena eskaintzeko, funts publiko handia edukitzea babesten dugu, pertsonen arteko aukera berdintasuna gauzatzeko.

PRESIO FISKALA

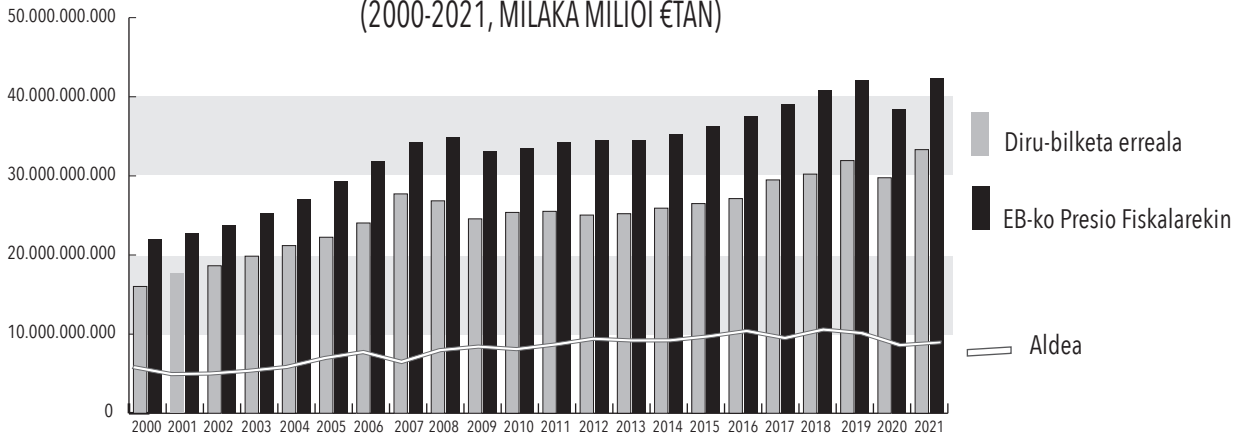
Hurrengo grafikoa ikusten den moduan, HEHko presio fiskalaren garapena oso baxua izan da Europar Batasunarekin (EB) konparatzen badugu. Bien arteko alderaketa eginez, ia-ia ehuneko 7 punturen aldea dago presio fiskalari dagokionean. Antzeko presio fiskala izango bagenu HEHn, 8.961 miloi gehiago izango genituzke 2021. urtean, gizarte babesean inbertitu ahal izateko edota zerbitzu publikoak hobetu zein bertako langileen lan baldintzak duintzeko, adibidez.

Iturria: Geuk egina Eurostat, Eustat, Nastat eta Espainiako Estatuko Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiaren datuekin (EEGSDN)

2000 urtetik honako bilakaera aztertzen badugu, HEHko eta EB-eko presio fiskala berdina izan balitz, diru-bilketa handiagoa jaso ahalko genuke, sistema publikoan inbertsioak egitea ahalbideratuz eta egoera zaurgarrian dauden herritarrak babesteko baliatuz.

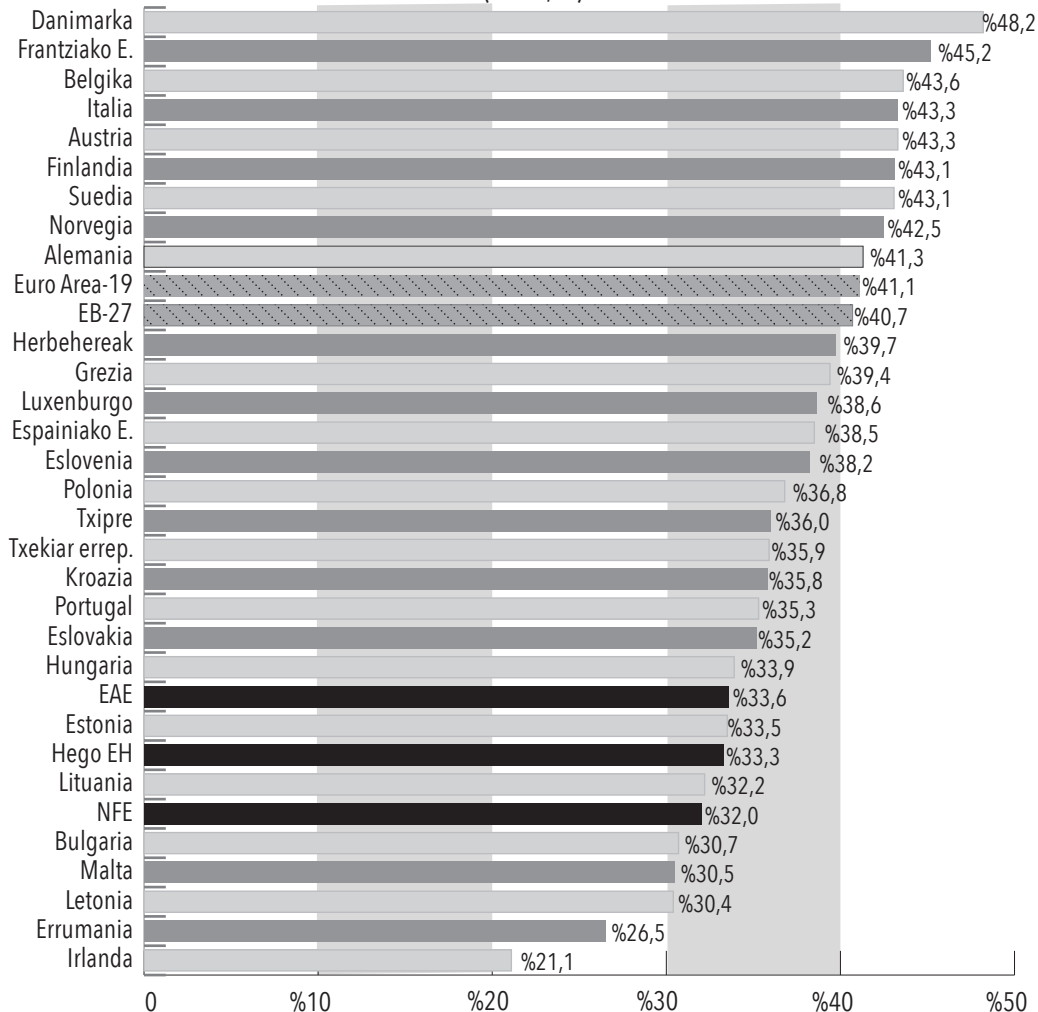
DIRU-BILKETA HEGO EUSKAL HERRIAN (2000-2021, MILAKA MILIOI € TAN)

Iturria: Geuk egina Eurostat, Eustat, Nastat eta Espainiako Estatuko Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiaren datuekin (EEGSDN)

2021 urtean zerga sistemaren bidez sorturiko presio fiskala (zergen bitartez bildutakoa Barne Produktu Gordinarekiko adierazten digu) EBrekin alderatzen badugu, taularen azken postuetan dago HEH. Zentzu horretan, kontutan hartu behar dugu korrelazio zuzena dagoela herrialde baten presio fiskala eta funts publikoaren tamainaren artean.

PRESIO FISKALA EUROPAN % BPG (2021, %)

Iturria: Geuk egina Eurostat, Eustat, Nastat eta Espainiako Estatuko Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiaren datuekin (EEGSDN)

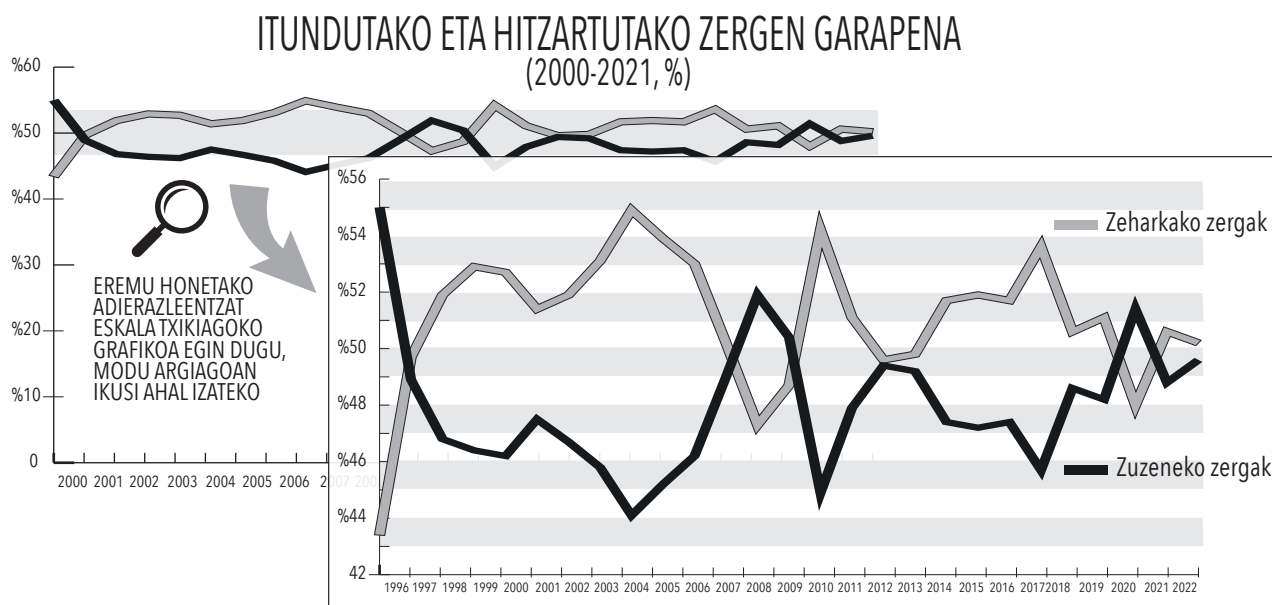
Imaginario kolektiboan presio fiskal txikiagoa izateak herritarron onerako dela instalatua dago, bestelako herrialdeekin alderatuz. Hori dela eta, behar bada "estaldura fiskalaz" hitz egin beharko genuke; izan ere, presio fiskalaren bidez diru-bilketa handiagoa duten herrialdeek, gutxiago zorpetzen dira eta babes sozialerako sistema hobea dute.

Bestalde, tasak presio fiskalaren kalkulutik kanpo gelditzen dira. Jarraian agertzen den "Itundutako eta hitzartutako zergen garapena" grafikoan ikus daitekeen bezala, ordea, pisu gutxi dute diru bilketa osoaren barnean.

ZERGA SISTEMA, JENDARTEAN ERAGITEKO TRESNA GISA

Zergak jendartearen jokabideak eraldatzeko ere baliatu daitezke, esaterako produktu batzuen kontsumoa jaitsi edo igoz (adibidez, zerga murrizketa kutsadura gutxiago sortzen duten iturriak erabiltzeagatik, energia iturri jasangarriagoak sustatuz; tabakoari zerga bereziak ezarritik, kontsumoa jaisteko asmoz...)

Zergak bi multzotan sailka daitezke: zuzenak (PFEZ eta sozietateen gaineko zerga) eta zeharkakoak (BEZ-a...). Krisi ekonomiko garaietan, diru sarrera nahikorik biltzen ez denean, zeharkako zergek garrantzi handia hartzen dute; zerga mota hauek, ordea, ez dute kontutan hartzen norbanakoaren egoera ekonomikoa. Hortaz, esan dezakegu, zeharkako zergek ez dutela berdintasun printzipio zein aberastasunaren banaketan laguntzen.

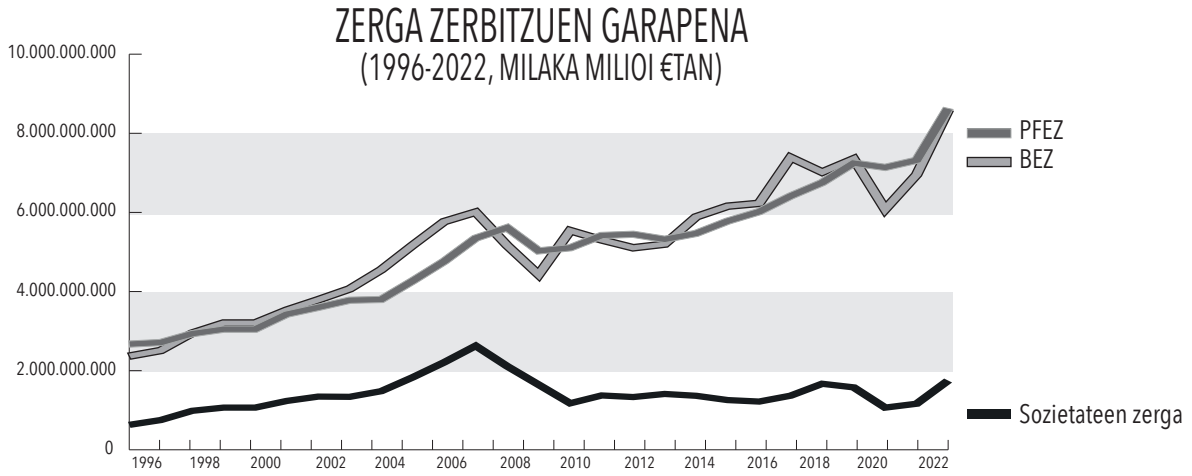

Iturria: Nafarroako ogasunak eta Eusko Jaurlaritzako ekonomia eta ogasun sailak emandako datuak guk erabiliak.

Zerga sistema, ezaugarri berezituak dituen zerga mota ezberdinez osatua dago eta politika fiskalaren bidez, zerga bakoitzari trataera zein garrantzia ezberdina ematen zaio. Txosten honetan honako zergak aztertuko ditugu:

- Sozietateen gaineko Zerga (SZ)
- Pertsona Fisikoen Erretaren gaineko Zerga (PFEZ)
- Balio Erantziaren Zerga (BEZ).
- Diru-bilketan pisu gutxiago duten hainbat zergaren inguruko aipamenak: finantza transakzio zerga, zerbitzu digitalen gaineko zerga eta fortuna handien gaineko zerga.

Hurrengo grafikoa ikus daiteke 2007 urtetik aurrera, garatu den zerga politikari esker, zerga sisteman Sozietateen gaineko Zergak garrantzia galdu duela HEHn. Gaur egun, oraindik ez da lortu 2007 urtean ogasunek lortutako diru-bilketa berriz errepikatzea sozietateen gaineko zergaren bitartez, BEZa eta PFEZa gorako garapena izan duten bitartean.

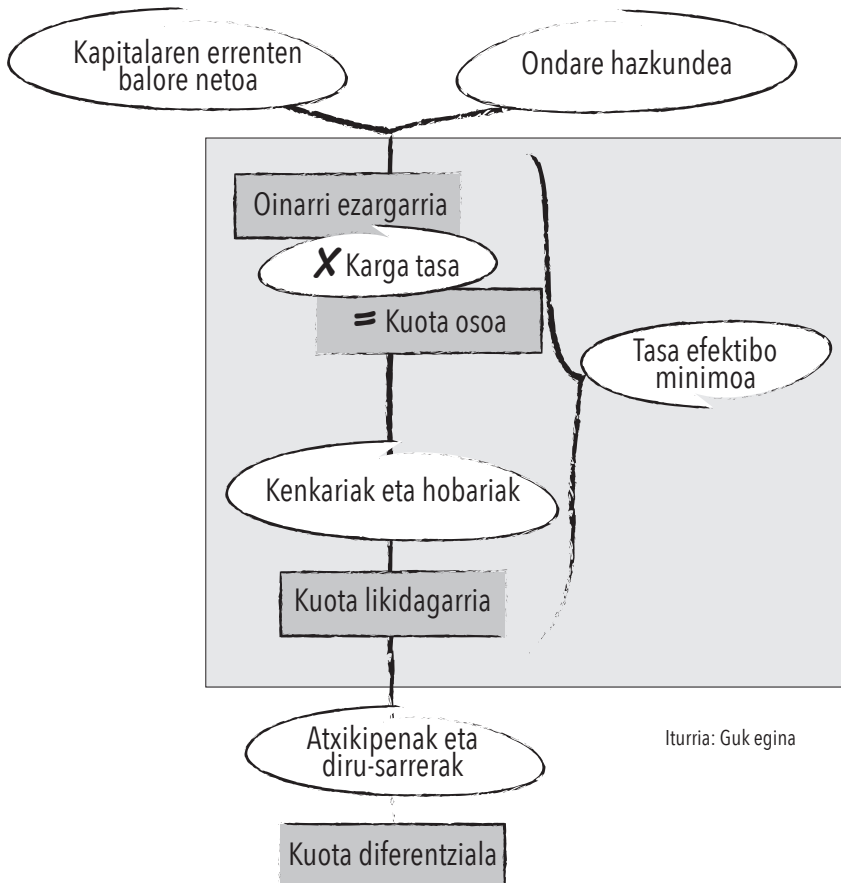
Iturria: Nafarroako eta EAeko ogasunak emandako datuak guk erabiliak.

2. SOZIETATEEN GAINERAKO ZERGA (SZ)

12

Zerga honen ezaugarritzeari dagokionean, kontutan hartu behar dugu SZ izaera zuzeneko dela, izaera pertsonala duela eta tarifa proportzionala aplikatzen zaiola. Oinarri ezargarria kapitalaren errenten balore netoa zein ondare hazkundearekin osatzen da, bai doakoa edo salerosketa bidez lorturikoa.

SOZIETATEEN GAINERAKO ZERGA KALKULATZEKO PAUSOAK

Iturria: Guk egina

Hego Euskal Herriko lau herrialdeek dute zerga honen eskuduntza, arauak aldatzeko eta dirua-biltzeko. 1996. urtean lau herrialdeetako bakoitzak onartu zuen Sozietateen Gainerako Zergarako Arau propioa, EAeko hiru herrialdeetan ia antzeko arauak onartu zirelarik.

Bertan kotizatu nahi duten erakundeek baldintza batzuk bete behar dituzte HEHko herrialdeetako araudia aplikatzeko, HEHn dauden erakunde guztiek ez baitaude lau euskal herrialdeko arauen baldintzapean. Zerga honen araudi autonomia ondorengo egoera hauetako edozeinetan dauden erakundeei aplikatuko zaie:

- Egoitza fiskala EAE edo Nafarroan duten erakundeen kasuan, beraien eragiketen zenbateko osoa 10 milioi³ eurotik gorakoa ez duten erakundeak, edo, horrela izango balitz, beraien eragiketa guztien %75 edo gehiago lurralde erkidean egin ez dutenak.
- Egoitza fiskala lurralde erkidean dutela, aurreko ekitaldiko eragiketen bolumen osoa 10 milioi eurotik gorakoa izan duten eta ekitaldi horretako eragiketa guztien % 75 edo gehiago Euskadin egin duten erakundeak; salbuespena izango da subjektu pasiboak talde fiskal baten parte badira, talde fiskal horren egoitza fiskala lurralde erkidean badago eta aurreko ekitaldiko eragiketen bolumena 10 milioi eurotik gorakoa izan bada, zeren, orduan, araudi autonomia aplikatuko da bakarrik eragiketa guzti-guztiak Euskadin egin badira.

Beraz, ekitaldiko eragiketen bolumen osoa 10 milioi gorako duten erakunde askok, enpresa handiei, ez zaie HEHko zerga-araua aplikatzen, baina estatu espainiarreko arauen eraginpean, HEHan duten ekitaldiko eragiketen bolumen proportzioa ordaintzen dute Araba, Gipuzkoa, Bizkaia edota Nafarroako ogasunetan.

Gaur egungo kenkari eta murriztapen kopuru handiak izugarri zailtzen du ordaindu beharreko kopurua zehaztea. Lagungarria litzateke, esaterako, kenkari eta murriztapen kopurua kentzea eta behin dirua jasota, laguntzen bidez banatzea, gastua kontrolatuz. Beherago ikusiko dugun bezala, EBrekin dugun aldea handia da.

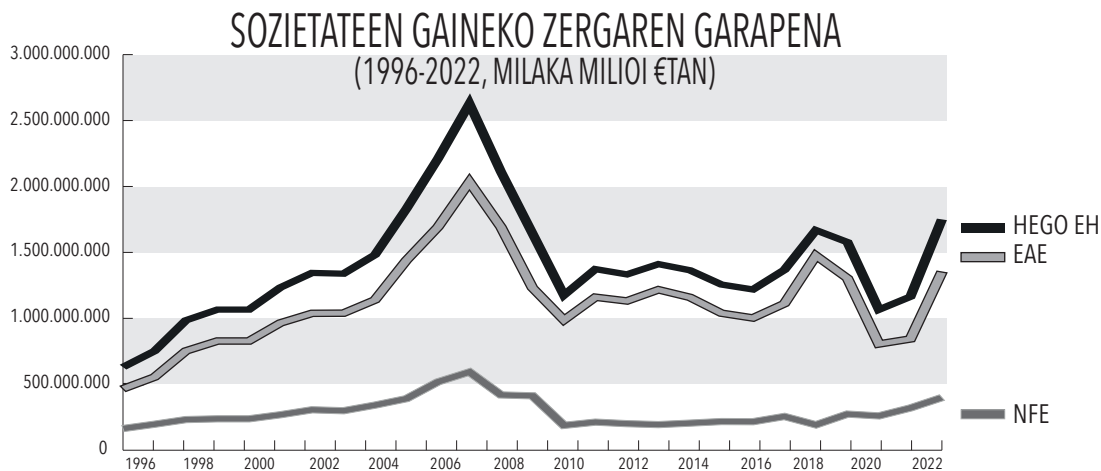
Murriztapenei eta kenkariei muga jartzeko, 2013 urtean Araban eta Bizkaian eta 2014. urtean Gipuzkoan, kuota likidagarriaren murriztapenen ondorengo tasa efektiboari, zerga oinarriaren gainean, %15eko minimo bat ezartzen diote enpresa mota batzuentzat (37/2013, 11/2013 eta 2/2014 Arau Foralen bitartez urrenez urren).

Nafarroako Gobernuak beranduago garatuko den tasa efektibo minimoa ezarri zuen eta gaur egun indarrean jarraitzen du, 26/2016 Lege Foralaren bitartez, (Art. 53):

- Tasa efektibo minimoa
 - % 18, tipo orokorra duten erakundeentzat.
 - % 16, % 23 karga-tasa duten erakundeentzat.
 - % 13, % 19 karga-tasa duten erakundeentzat (Mikroenpresak).

Estatu Espainolean kuota minimoa 22/2021 Legearen bitartez ezartzen da, 2022 urtetik aurrera, %15 delarik tasa minimo efektiboa (Art. 30 Bis). Lege aldaketa honek diru-bilketan eragina izan du, aipatu dugun moduan HEHn dauden enpresa handiei Estatu espainoleko Legeak aplikatzen baitzaizkie.

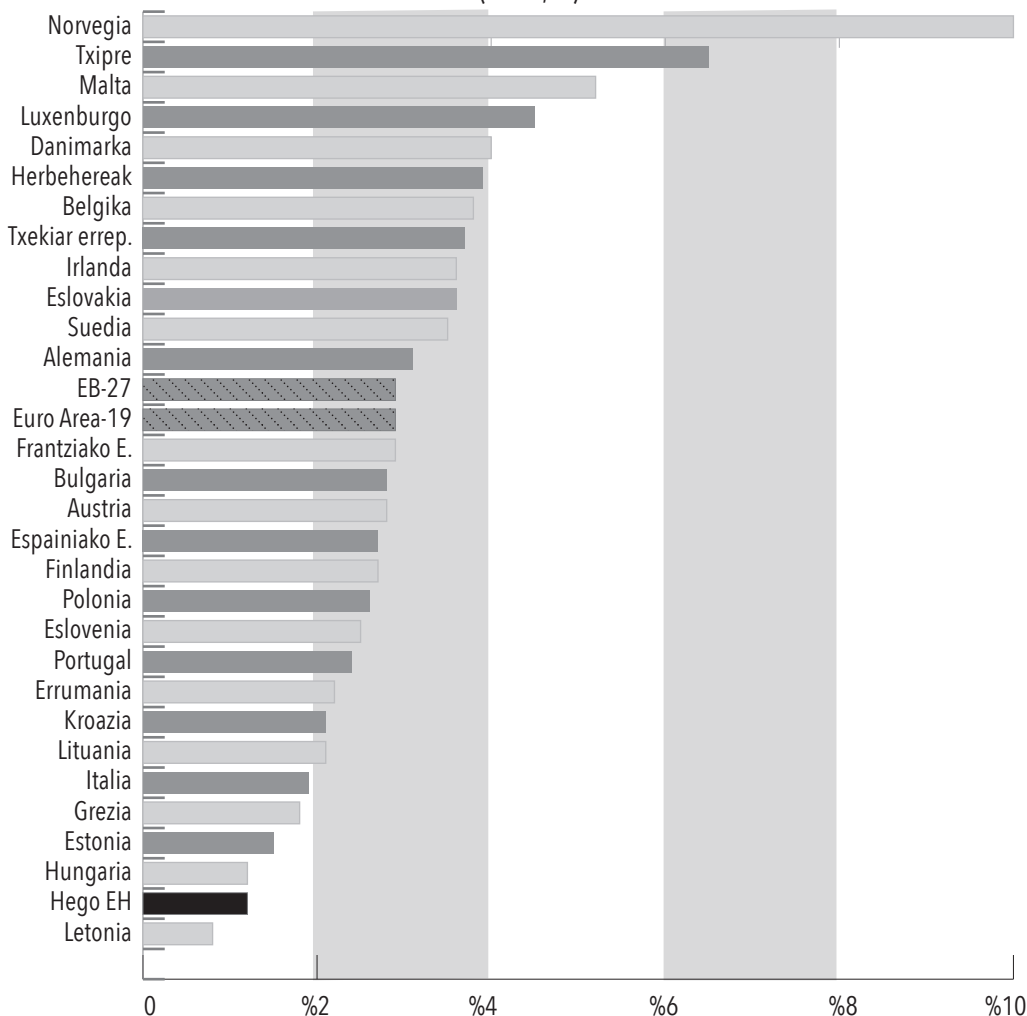
Bilakaera aztertzen badugu, ikus daiteke oraindik 2007 urtean lortu zen diru-bilketa kopurutik oso urrun gaudela eta enpresen mozkinak izugarri gora egin duten arren Sozietateen bitartez jasotzen den diru kopurua ez da hainbeste handitu. 2011 urtetik aurrera zerga honen bitartez diru-bilketa nahiko apala izan da.

Iturria: Nafarroako Gobernua, Consejo Vasco de Finanzas y Memorias de la Administración Tributaria.

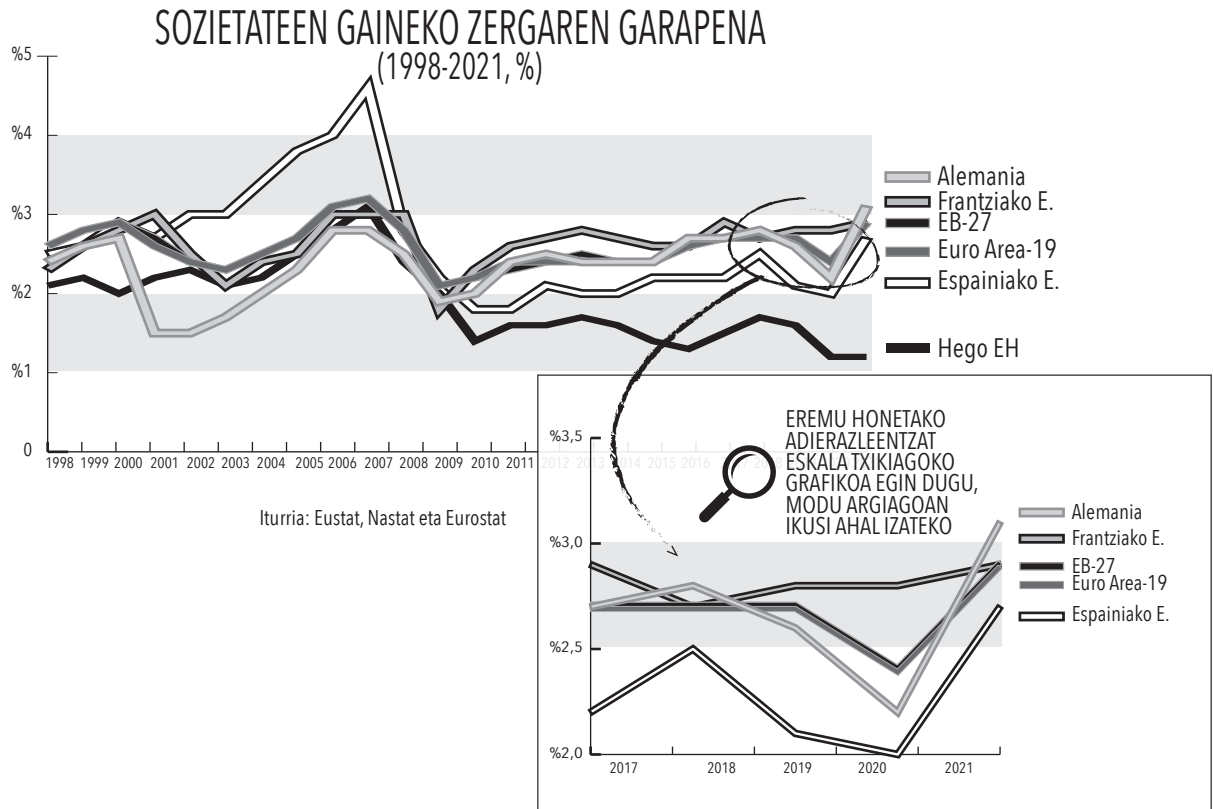
Sozietateen gainko Zergak sortzen duen presio fiskala EB-ean dagoen presio fiskalarekin alderatzen badugu, HEH azken postuetan dago; beraz, HEH-an garatu den politika fiskalak enpresaren mozkinak babesten dituela ondorioztatu dezakegu.

SOZIETATEEN GAINKO ZERGA EB-N, % BPG (2021, %)

Iturria: Eurostat, Eustat, Nastat eta Espainiako Estatuko Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusia (EEGSDN). Guk egina

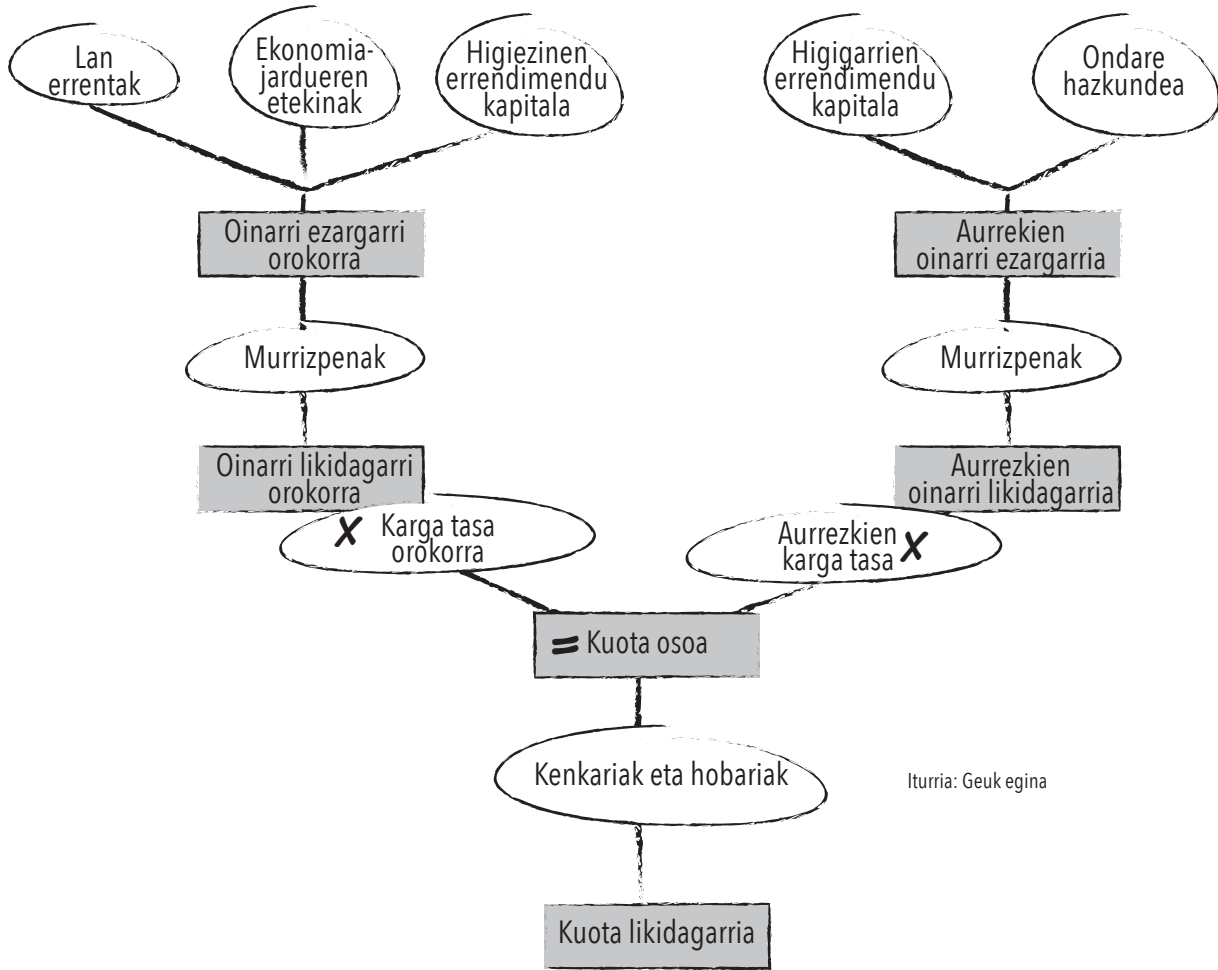
Sozietateen gaineko Zergak sorturiko presio fiskalaren bilakaera aztertzen badugu, 2009 urtetik aurrera HEH eta Europako gainerako herrialdeen arteko aldea handituz doala ikus dezakegu. 2008 urtean, aldiz, nahiko bateratu zen bitartean (gogoratu urte honetan HEHko lau herrialde arau aldaketa egon zela)

3. PERTSONA FISIKOEN ERRENTAREN GAINEKO ZERGA (PFEZ)

Zerga ezaugarritzerakoan aipatu beharrekoa da, zerga honek karaktere zuzena daukala, izaera pertsonala eta tarifa progresiboa. Zerga-egitatea honako atal ezberdinez osatua dago: laneko etekinak direla-eta egindako atxikipenak eta konturako sarrerak (7. artikulua), konturako ordainketak, ekonomia-jardueren etekinen zioz (8. artikulua), higigarrien kapitalaren etekinak direla-eta egindako atxikipenak eta konturako sarrerak (9. artikulua), atxikipenak eta konturako sarrerak, zenbait ondare-irabaziren zioz...

PFEZ ZERGA KALKULATZEKO PAUSOAK

Iturria: Geuk egina

IHEHko lau lurraldeek dute zerga honen eskumena Estatu Espainoleko 38/1997 eta 19/1998 Legeen ondorioz EAEko hiru herrialdeentzat eta Nafarroarentzat urrenez urren. Lurraldearen arabera, eskumena daukan foru-aldundi edo foru-erkidegoari dagokio tributu hori ordainarazpena, baldin eta zergadunaren ohiko bizilekua HEHn badago.

Zerga honen araudi autonomoa aplikatzeko baldintza ezberdinak bete ahal dituzte pertsona fisikoek, lurralde horretan zergaldiko egun gehien ematea, lurralde horretan baldin badu bere eginkizunen zentro nagusia, lurralde horretan baldin badu aitortutako bere azken bizilekua...

3.1. ARAUAREN GARAPENA

3.1.1 LANEKO ETEKINAK DIRELA-ETA ATXIKIPENAK ETA KONTURAKO SARRERAK

HEHko lau herrialdeek 1998 urtean eskuratu zituzten eskumenak eremu honetan. EAEn karga-tasak ibilbide ezberdina izan du Nafarroarekin alderatuta. 1998 urtean EAeko hiru herrialdeetan garatu ziren arauak 6 tramo zituzten eta errentarik altuenentzat karga-tasa marjinal altuena %48 zen.

Nafarroa Garaia kasuan, egungo tasa marjinala errenta txikientzat baxuena da, %13, eta errenta handientzat historikoki egon den altuenetik gertu dago. Aipagarria da Nafar Gobernuak aurrekontuak aurrera ateratzeko behar izan dituzten akordioen arabera, lege aldaketak baldintzatuak egon direla, norabide batean edo bestean sakondu.

EAEn politika fiskalak izan duen norabidea errenta handiei gutxiago eskatzea izan da eta errenta txikiei gehiago. Borondate politiko eta interesen arabera egituratu da zerga mota hau HEHn, muga berdinak edo arautzeko gaitasun berdina izan arren, gobernuetan egon diren alderdi politikoen interesen arabera politika fiskala garatu baita.

GAUR EGUNGO ZERGA TASAK TRAMOAREN ARABERA											
	1. tramo	2. tramo	3. tramo	4. tramo	5. tramo	6. tramo	7. tramo	8. tramo	9. tramo	10. tramo	11. tramo
Nafarroako 23/2015 Lege Forala	13,00	22,00	25,00	28,00	36,50	41,50	44,00	47,00	49,00	50,50	52,00
5/2011 Gipuzkoa, 13/2013 Bizkaia, 33/2013 Araba	23,0	28,0	35,0	40,0	45,0	46,0	47,0	49,0			

Iturria: Foru Aldundien Buletinak

3.1.2 AURREZKIAREN LIKIDAZIO-OINARRI BEREZIA.

1992.urtean ondare-irabaziek karga-tasa berezia zuten errentaren arabera, etekin irregularreko zerga gisa ezaguna zena. 80. hamarkadan soldatarik altuena txikienaren hamarren bat zen. Gaur egun, ordea zerga-tasa altuenak jaisterakoan proportzio hori izugarri handitu da, gehiago irabazi ahala proportzioan jada ez baitute gehiago ordaintzen.

2009. urtean hasi ziren irabazi hauei tarte ezberdinak ezartzen karga-tasa ezberdinak aplikatuz. Gaur eguneko karga-tasak ezberdinak dira EAE eta Nafarroan.

GAUR EGUNGO ZERGA TASAK						
	1. tramo	2. tramo	3. tramo	4. tramo	5. tramo	6. tramo
Nafarroako 36/2022 Lege Forala	20,00	22,00	24,00	26,00	27,00	28,00
5/2011 Gipuzkoa, 13/2013 Bizkaia, 33/2013 Araba	20,00	21,00	22,00	23,00	25,00	

Iturria: Foru Aldundien Buletinak

3.1.3 OHIKO ETXEBIZITZA KENKARIAK.

Kenkaria izateak zera suposatzen du: kuota osoari eragiten diola eta ez zerga-oinarriari murriztapenekin gertatzen den bezala; beraz izaera progresiboa galtzen du, oinarri likidagarri orokorraren arabera dagokion karga-tasa aplikatuta lortzen baitugu kuota osoa.

16/2012 Legearen bitartez Estatu Espainolean desagertzen dira ohiko etxebizitzagatik kenkariak, baina trantsizio erregimen bat onartzen da ordura arte kenkari horren onura zutenei. Era berean, 26/2014 Legearen bitartez ohiko etxebizitza alokairuan jartzeagatik kenkaria kentzen da estatu espainolean.

Nafarroan Art.62.1 16/2017 Lege Foralaren bitartez ohiko etxebizitza jabetze-kenkariak kentzen dira. EAE-n, aldiz, ohiko etxebizitzagatik kenkariak indarrean daude gaur egun, diru-bilketa txikiagoa izate suposatzen duelarik.

Argi dago kenkari honek ez duela aukera berdintasuna bermatzeko helbururik, errenta txikiagoa jasotzen duten guztiek ez dutelako kenkari hau jasotzeko aukerarik (ez dituztelako baldintzak betetzen) eta jasotzen den kenkariaren zenbatekoa errenta handitu ahala handitzen delako ere bai. Kenkari honek 424 milioi euroko gastua suposatu zuen 2019 urtean, babes soziala edota zerbitzu publikoak indartzeko balia zitezkeenak. Kenkari honek 30.000€ baino altuagoko errentetan 181 milioi euroko gastua dauka, Euskal Herriko gazteak gero eta beranduago burujabetzen diren bitartean.

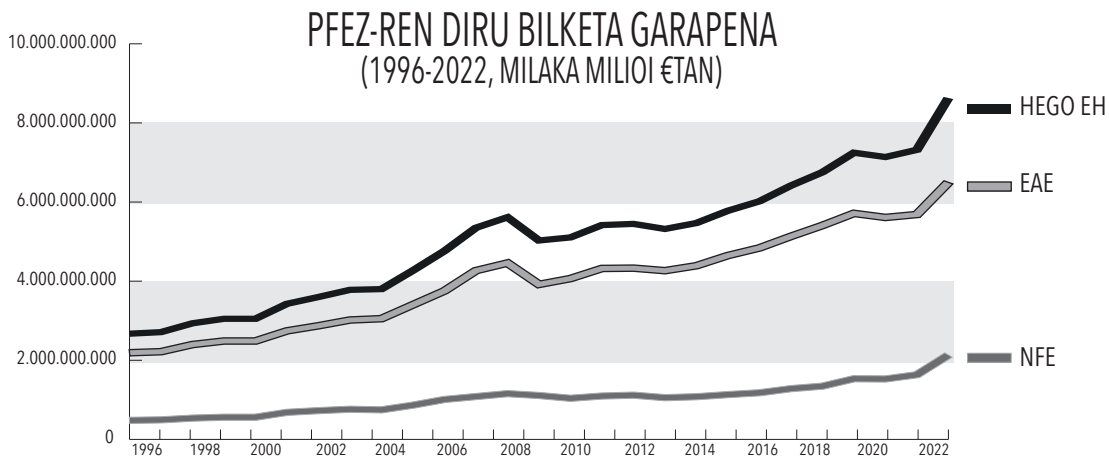
3.1.4 BGAE-ETAN EGINDAKO EKARPENENGATIK MURRIZPENAK

EAE-n hiru ogasunek onura fiskal garrantzitsuak ezarri dizkiete kapital moduan erreskatatzen diren BGAE guztietako prestazioei. Nabarmendu behar dugu, errenta txikien artean gutxi badira onura fiskal honen aukera dutenek

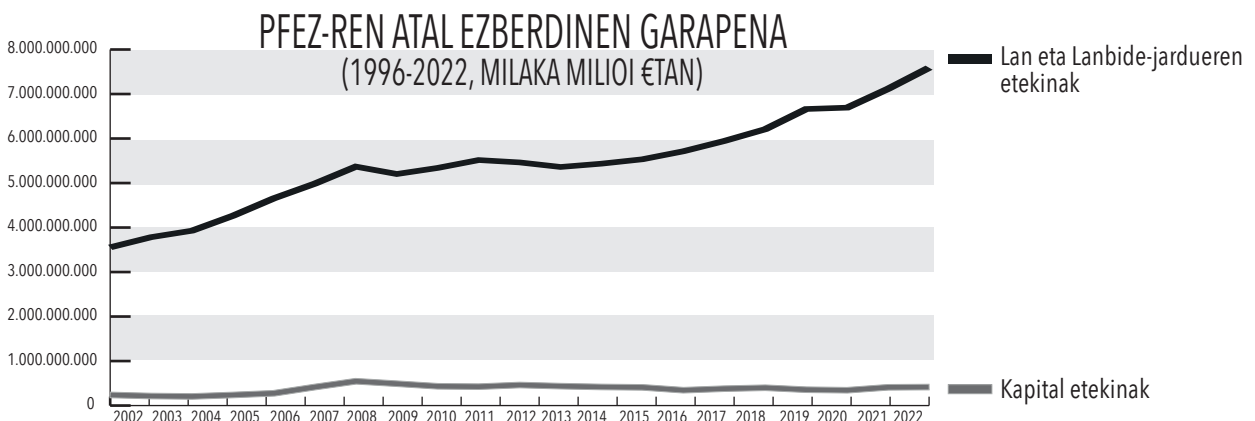
BGAEn bitartez jasotzen den dirua ez da erabiltzen babes soziala hobetzeko edota ekonomia ehuna indartzeko, soilik inbertsio espekulatzailak egiteko. 2008ko krisiaren ondorioz galerak izan zirenez, errentagarritasunaren aldetik BGAE prestazioak erakargarritasuna galdu zuten. Honen adierazle, entitate finantzarioek aurrezki fiskalerako produktu gisa saldu ohi dituzte.

3.2. DIRU BILKETA

Lan eta Lanbide-jardueren Etekinen Atxikipena. eta kapital eteकिन atxikipenaren arteko datuen garapena 2002 urtetik aurrera besterik ez dugu. Hala ere, oso argi ikusten da kapitalaren etekinak kopuruan mantendu diren bitartean, lan eta lanbide-jardueren etekinak kopuruan gorako bidean hartu duela.

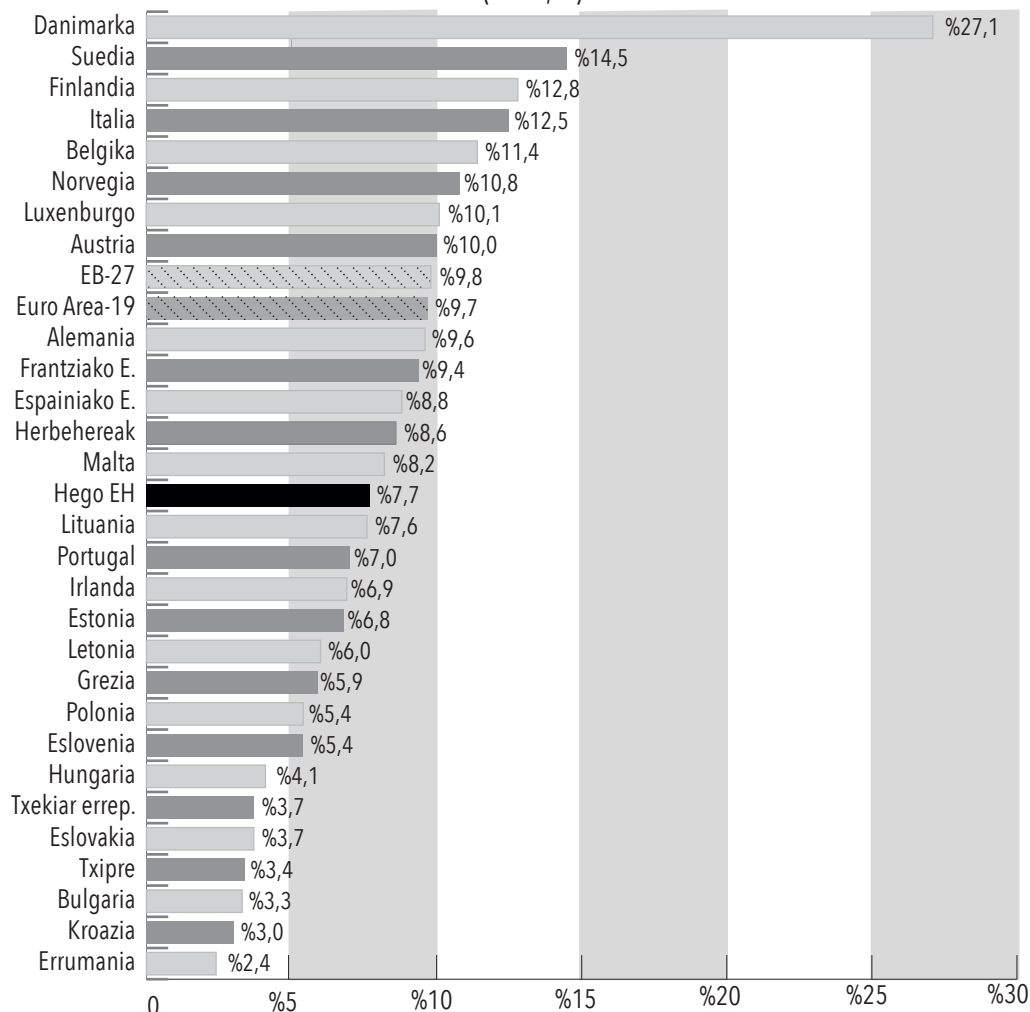
Iturria: Guk egina Nafarroako Gobernu, Consejo Vasco de Finanzas y Memorias de la Administración Tributariaren datuekin.

Iturria: Guk egina, Nafarroa eta EAE-ko Ogasunak eta Estatu Espainoleko Ogasunaren datuekin.

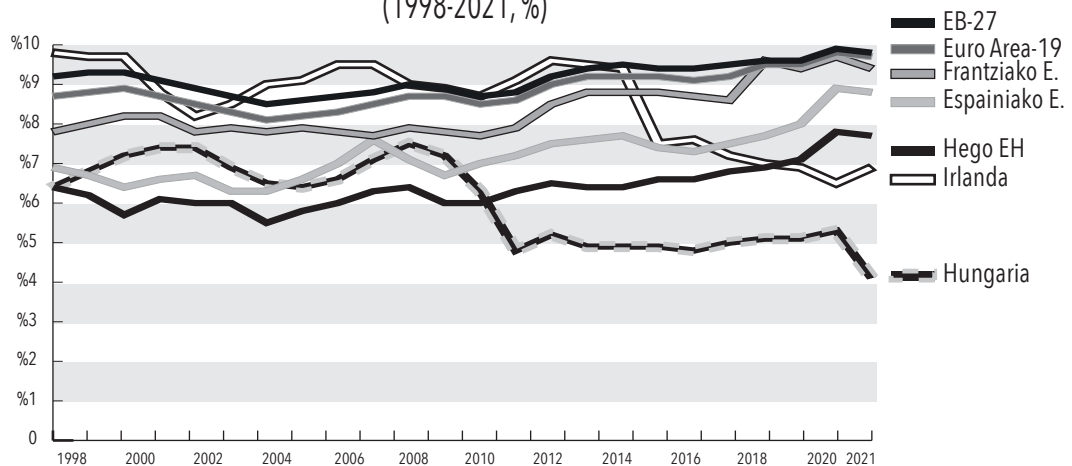
HEHn PFEZk sortzen duen presio fiskala EBean ematen denarekin alderatzen badugu, %2 puntu igotzea zerga honen diru-bilketa posiblea litzatekeela ondorioztatu dezakegu, ezberdintasuna areagotzen duten kenkari eta murrizpenak kenduz.

PFEZAREN GAINEKO ZERGA EB-N, % BPG (2021, %)

Iturria: Eurostat eta guk sortutako datuak Nafarroako eta Eusko Jaurlaritzako Ogasunen datuekin.

PFEZ-REN GARAPENA EUROPAN (1998-2021, %)

Iturria: Eurostat eta guk sortutako datuak Nafarroako eta Eusko Jaurlaritzako Ogasunen datuekin.

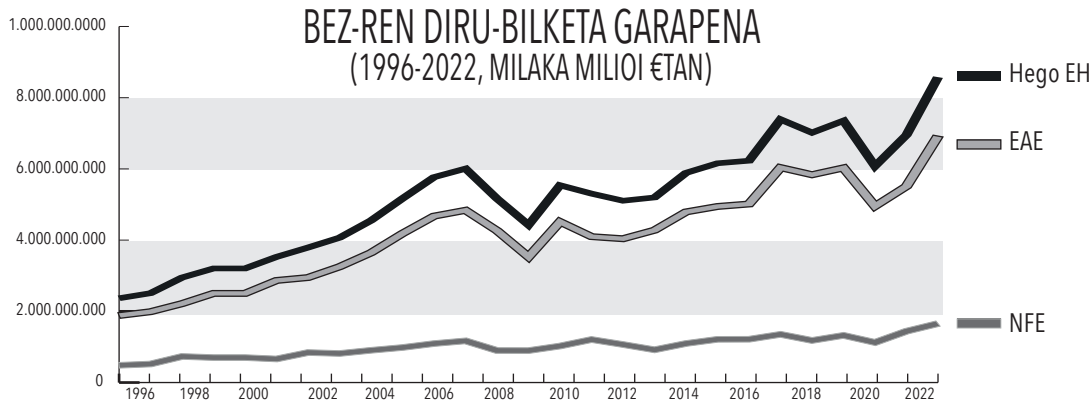
4. BALIO ERANTSIAREN ZERGA (BEZ)

Estatu Espainolak kudeatzen duen zerga da eta Hego Euskal Herriko lau herrialdeetan berdin-berdin eragiten digu. Zerga hau ez da zuzena, ezta pertsonala; beraz zerga honek ez du ezberdintzen pertsona bakoitzak izan dezakeen diru sarrera ezta aberastasuna ere. Estatu espainiarrak hiru BEZ karga-tasa ezberdintzen ditu salmentarako gaien beharrezkotasunaren arabera.

BEZaren oinarritzko ezaugarriak EBeko Zuzentarau bidez arautuak daude. Gaur egun ezagutzen dugun BEZ-a EBean sartzeko beharrezkoa izan zen neurri bat izan zen.

Ipar EHN Paristik ezartzen da BEZa, eta gaur egun honako hiru karga-tasa hauek ezberdintzen dira: orokorra %20, murriztua %10-5,5 eta super-murriztua %2,1.

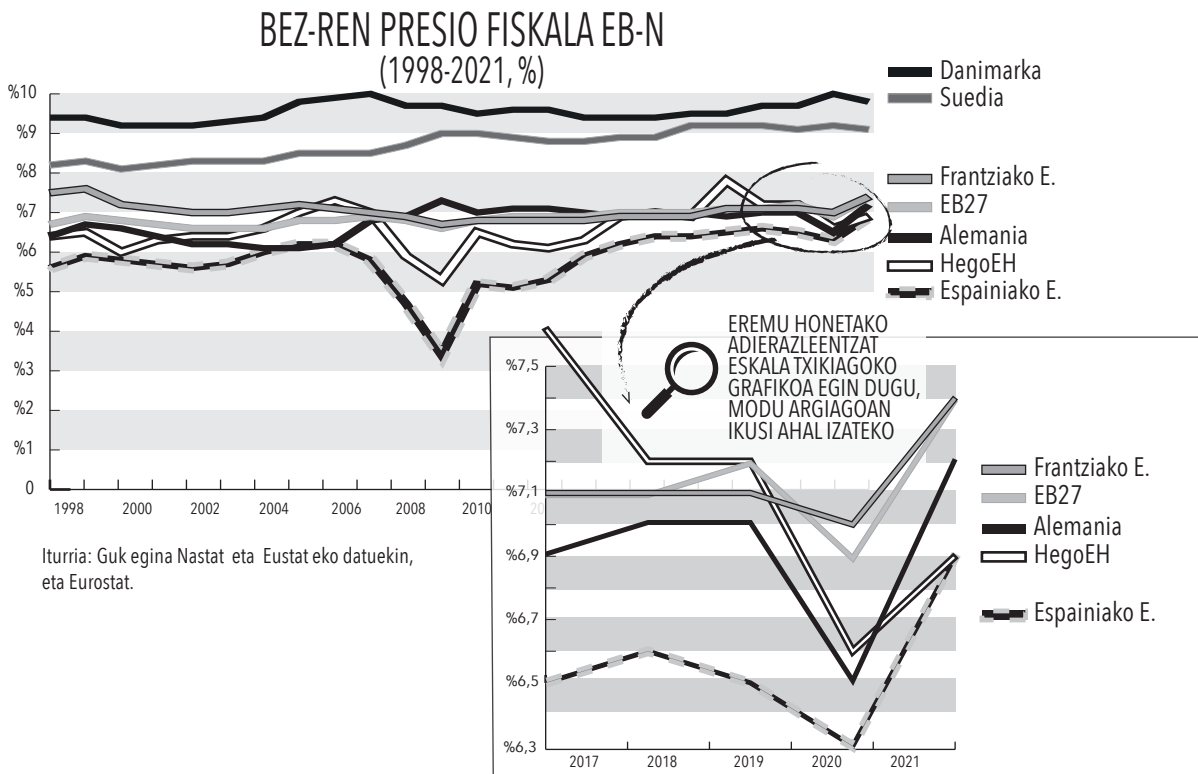
BEZaren bitartez lortu den diru-bilketaren bilakaera goranzkoa izan da eta soilik behera egin du egoera puntualetan bizi izan den egoera ekonomikoak kontsumoan eragin negatiboa izan duelako.

Iturria: Nafarroako Gobernua, Finantzen Euskal Kontseilua.

Argi izan behar dugu zergen bitartez biltzen den dirua guztion babes soziala indartzeko dela, eta ohikoa den BEZ gabeko zerbitzuek ez dutela ekarpenik egiten norabide honetan. Are gehiago esango dugu, izan ere, BEZ-aren zerga tasa handia izateak, familien eguneroko kontsumoan eragin handia du, erosketa-saskia asko garestitzen direlako. Eta BEZ-ak ez dituenek ondasunak edota errentak kontutan hartzen, ez du aberastasunaren birbanaketan laguntzen.

Hego EHko BEZak EBean lortzen diren emaitzekin alderatzen bada, antzeko emaitzak ditugula ikus daiteke.

Iturria: Guk egina Nastat eta Eustat eko datuekin, eta Eurostat.

5. BESTE ZERGA BATZUK

5.1 FINANTZA-TRANSAKZIO GAINEN ZERGA

Estatu Espainolean 2021 urtean sartu zen indarrean 5/2020 Legearen bitartez. Inguruko herrialdeek harturiko norabide berean kokatzen da zerga hau indarrean sartzeko erabakia eta baita zergaren beraren konfigurazioa ere bai. James Tobin ekonomista estatu batuarraren proposamena izan zen (1981 urtean Ekonomia Nobel sariaren irabazlea), horregatik Tobin Tasa gisa ezaguna da. Estatu Espainolean 1.000 milioi eurotik gorako kapitalizazioa duten enpresa espainiarren akzioen erosketa zergapetzen du, eta karga-tasa % 0,2koa da.

2013az geroztik espainiar estatuak, Europar Batasuneko beste hainbat herrialderekin batera, finantza-transakzioen gaineko zerga armonizatua ezartzeko zuzentaraua onartzen du. Herrialde hauek egokitzen du zerga honen gaineko eskumena estatuek izatea, finantza publikoak sendotu eta zerga sistemaren ekitate printzipioa indartzeko lagungarria izango delakoan

EAEEn 2022an indarrean sartu zen zerga mota hau eta 109,5 milioi euro bildu ziren. Nafarroan 37/2022 Arau Foralaren bitartez ezarri da, baina ez dago urte fiskalaren barruan eta datorren urtean ekingo zaio diru bilketa propioari.

5.2 ZENBAIT ZERBITZU DIGITALEN GAINEN ZERGA

Estatu Espainolean 2021 urtean sartu zen indarrean eta 4/2020 Legeak arautzen du. Zeharkako tributu bat da, zergaren aplikazio-lurraldean kokatutako erabiltzaileek erabiltzen duten zerbitzu digital jakin batzuen prestazioak zergapetzen ditu. Tasa Google gisa ezaguna da zerga hau.

Kasu honetan ere, EAEEn 2022an indarrean sartu zen eta zerga honen bidez 17,1 milioi euro bildu ziren.. Nafarroan 38/2022 Arau Foralaren bitartez onartu zen, datorren urte fiskalean indarrean sartuko dena.

5.3 ABERASTASUN HANDIEN ELKARTASUNAREN ALDI BATERAKO ZERGA

Estatu Espainolean 2023 sartu zen indarrean, 38/2022 Legearen bidez. Zuzeneko tributua da, izaera pertsonalekoa eta Ondarearen gaineko Zergaren osagarria. 3 milioi eurotik gorako ondareei aplikatze zaie % 1,7, % 2,1 edota % 3,5 karga-tasa marjinalak aplikatuz oinarri likidagarri tramo ezberdinei.

EAEko hiru lurraldeetan ez dago indarrean zerga hau; ondorioz, 2022an ondasun handiek ez zuten zerga hau ordaindu beharrik izan, euren aberastasuna zerga bidez zerbitzu publikoetan inbertitu beharrean, poltsiko partikularren esku geldituz.

Nafarroan ez da zerga hau aplikatuko, baina bere ordean Ondarearen gaineko Zergan 11 milioi eurotik gorako oinarri likidagarrientzat %3,5 karga-tasa aplikatuko zaie (36/2022 Lege Foralaren bidez arautua).

6. LAB SINDIKATUAREN PROPOSAMENAK

Esan bezala, gaur egungo zerga politikaren ondorioz baliabide publikoen galera nabarmena ematen da. Aberastasun eta kapital handiak ez dira modu ausartean zergapetzen. HEHn ezarrita dagoen zerga sistema osorik eraldatu behar da berdintasuna eta banaketaren ildotik, zerga sistemak aldaketa nabarmen baten beharra dauka gastu publikoaren finantzaketa progresiboki banatua izan dadin eta gaitasun handiagoa duenak ekarpen handiagoa egin dezan.

LAB sindikatuarentzat gauzatu beharreko zerga erreforman, lehentasunez hiru gako:

1. PFEZn tasa tipo bakarra kapitala eta lan errententzat eta gehienezko tipoa %60ra igo behar da. Oraindik karga-tasa marjinal nagusiak igo daitezke herrialde guztietan, baina bereziki EAEko hiru herrialdeetan, beraz PFEZ berriro diseinatu beharra dago ekitatea berreskuratzeko eta errenta guztiek tratamendu bera jasotzeko.

2. Sozietateen gaineko Zergari dagokionez, kenkari eta pizgarri fiskal guztiak ezabatu eta %35eko tipo nominala ezarri behar da. Gainera, lurraldeen arteko eskumen fiskala elikatzeko erabilera bertan behera geratu behar da. Azkenik, premiazkoa da paradisu fiskalen eta etekinen desbideratzearen aurkako borroka gogortzea. Enpresek ere ekarpenak egin behar dituzte lortutako irabazien arabera, hasiak dira tasa efektibo minimoa garatzen, baina oraindik tarte dago enpresa handiek lortzen ari diren irabaziak ikusita.

3. Kapital errenetei %1 eta %10 arteko errekergoa egin behar zaie.

Modu berean, LAB aurrezkiei egiten zaien tratamendu ezberdinaren aurka dago, eta errentaren oinarri orokorraren barruan sartu beharko zen aurrezkien bitartez lortzen den errenta. Diru-sarrera ezberdinek zerga berdinak ordain ditzatela aldarrikatzen dugu, alegia PFEZ errenta guztia aintzat hartuta ordaindu dadila.

Pentsio funts pribatuek dauzkaten laguntza fiskalak ezabatu behar direla aldarrikatzen dugu, eta pentsiotara bideratutako diru publikoa handitu. Era berean, ohiko etxebizitzagatik dauden kenkariak kendu, eta dirua alokairuzko etxebizitza parke publikoa handitzera bideratu beharra dagoela deritzogu.

Ondarearen gaineko zergaren erreforma sakona egin behar da, zerga-figura marjinala izateari uzteko. Araudian jasotako zerga salbuespenak eta hobariak berrikusi behar dira. Adierazgarria da EAEn eta FNn ondarearen gaineko zergaren diru-sarrerak % 57,9 eta % 51,3 galdu direla, hurrenez hurren.

Premiazkoa da metatutako aberastasunaren gaineko zerga eraginkorra izatea. Duela gutxi, Europa mailan aberastasunaren gaineko zerga ezohiko eta progresibo bat sortzeko zenbait ekimen jarri dira abian. Urtero Europako BPGren % 1 biltzea da bere asmoa, eta horrela, hamarkada bateko epean zorra kitatzea.

Horrekin guztiarekin batera, atzerrian kapital handiak "deslokalizatuta" daude eta zerga-ihesaren maila handia da, zerga horren bilketa eskasaren arrazoiaren erradiografia fidela eginez. Horregatik LABek Paradisu fiskaletan kokatutako pertsona fisiko nahiz juridikoen jarduera ekiditeko neurriak hartzea proposatzen du.